

Slavko Savinšek: Milica, otrok bolesti. 1928. Samozaložba. Str. 117.

Bolezen in pohabljenost sta lastnosti, ki ločita Milico od drugih in ki sta jo napravili tako rekoč opevanja vredno. V taki knjigi razumeti bolezen in pohabljenost in sploh telesno zlo kot nesrečo, oziroma samó kot nesrečo, kakor je razumljena v stvarnosti te povesti, je vsakdanje in nepisateljsko. (Cankar je v «Hiši Marije Pomočnice» pokazal bolezen s strani, v kateri se kaže bolj človeška od zdravja samega. Th. Mann je v «Zauberbergu» prav ob boleznih preiskoval misteriozni svet stikov telesnega in duševnega.) Prav tako je vsakdanje in nepisateljsko, vzbujati v knjigi ganutje — kajti to je glavno občutje te knjige — z dogodki in položaji, ki so že v življenju ganljivi prav za vsakega. Naloga pisatelja je, vzbujati usmiljenje tam, kjer ostaja življenje trdega srca, in odkrivati čuvstva neznano in neopaženo.

Tem osnovnim kakovostim je podobna izdelava. Značaji so gledani do zelo običajnih meja in so jako dobri ali jako zli, pri čemer sta hudobnost in dobrota deljeni svojevoljno in brez stvarne nujnosti ter pojmovani zopet popolnoma povprečno. Dogodki sicer potekajo dovolj naravno, toda često se opazi avtorjeva samovoljnost in še češče njegova neokretnost in neizbirčnost. Vprav čudna neokusnost pa je obrat, po katerem se Miličin prvi dobrotnik in čestilec izkaže kot nesrečnež, ki se nadeja vsaj v pohabljenki najti utehe svojim nelepim pubertetnim težavam.

Duhu vseh teh kakovosti odgovarja tudi jezikovni slog povesti, ki je večinoma banalno poetičen in prisiljeno čuvstven. «O, Milica, kako so tvoje oči kakor dva oglja, dva žareča oglja. Obraz je blede, plemenit, ustnice v njem ko dvoje koral, črni lasje so kakor temna blazina, ki na njej bledota blišči, Milica! Kakor dva žareča oglja, osenčena s sencami dolgih zametnih trepalk, okrašene s črtami hrepenenja!» — «Lepo telo ji stresa krčevito ihtenje, da trepeta odbijajoča se svetloba v ogledalu, kakor lunini žarki na brezinem listju v rahlem vetriču.» Itd. Itd. Vse to je banalno, solzavo in človeško nezanimivo. Ugajalo bo kvečjemu dekletom, ki hrepene po otožnosti, ginjenosti in podobnem.

Josip Vidmar.

K R O N I K A

Opera. — Slavko Osterc: Iz komične opere. Dne 9. novembra 1928. l. je ljubljanska opera sploh prvič izvedla muzikalno-dramatično enodejanko Slavka Osterca, čigar glasba da tačas v kulturnem središču Slovenije ni bila še poznana. Dotlej je Slavko Osterc doživel izvedbe raznih svojih del le na štajerskem v Mariboru in Celju. Sam sem slišal v Mariboru neko Osterčevo simfonijo, ki jo je izvedla mariborska vojaška godba. To delo se mi ni zdelo dozorelo. Bilo je še neokretno v instrumentaciji in v vsem svojem govoru, dasiravno so neka mesta kazala individualen talent. Slišal sem svojčas tudi neki Osterčev godalni kvartet, ki so ga izvajali v Celju Zikovci. Ta kvartet se mi je zdel muzikalno mnogo boljši, imel je močnejše izraženo individualnost.

To vse pa je bilo, preden je odšel Osterc v Prago, da si poglobi svoje znanje, v tisto Prago, ki je danes najinteresantnejši muzikalni center Evrope in s tem tudi sveta. Najinteresantnejši zaradi tega, ker Praga goji v enaki meri najmodernejšo muziko kot tudi staro muziko, dočim so drugi muzikalni centri, Pariz, Berlin, Dunaj, izrazito konservativni. Parletno bivanje v Pragi je Osterčevo izražalna sredstva temeljito izpremenilo. Njegov korak od

prejšnjih njegovih del do te enodejanke je izreden. V tehničnem pogledu se prezentira ta njegova enodejanka kot zelo dozorelo delo. Njegova instrumentacija je ne samo vseskozi zvočna, včasih zažari celo v čarobnih barvah. Navzlic temu pa je zelo lahkotna in prozorna. Osterc si je v harmoničnem pogledu ustvaril svoj jezik, ki je seveda, kot je naravno, oblikovan od sodobnih harmoničnih tokov, pa vendarle samosvoj.

Kar pa posebno vzbuja pozornost, je izrazita nadarjenost Osterčeva kot dramatika. Groteskno dogodevanje v njegovi enodejanki, ki se odvija s kinematografično brzino, ni le nikjer ovirano s tokom muzike, nasprotno mu sledi Osterc z izredno prožnostjo in gibkostjo, poglobivši se v vsako razpoložensko situacijo drame. On ima tisti nezmotljivo sigurni čut, ki ga smatram za najbistvenejšo potezo dramatično nadarjenega muzika, namreč čut, dati dramatični situaciji natančno pravilno širino, nič več in nič manj kot toliko kot je potreba, da situacija doseže potrebno teatrsko učinkovitost. Če pogledam vsa dosedanja muzikalno dramatična dela v Sloveniji, se mi zdi Osterčevo delo prvo, ki je teatrsko in dramatično popolnoma dozorelo. Zdi se mi, da je višek naše dosedanje produkcije na glasbeno dramatičnem polju.

Ko je bila Glasbena Matica v Varšavi, je svoječasni poljski ministrski predsednik Ponikowski, ki je obenem predsednik Zveze poljskih pevskih društev, nazdravljač Glasbeni Matici in ljubljanskemu mestu izrazil misel, da njegov pozdrav velja zlasti mestu Ljubljani, ki je s svojo kulturno tradicijo ustvarila ona tla, ki edino so omogočila razvoj in razcvit Glasbene Matice v njeno veliko umetniško popolnost. Kakor je globok ta pogled, se mi zdi tudi pravičen za ocenitev končno doseženega uspeha. Isti ozir na vse dosedanje napore našega glasbenega življenja in ustvarjanja daje Osterčevemu uspehu organsko ozadje in podlago, ne da bi kakorkoli zmanjšal individualno zaslugo in vrednost. Če pregledam vse naše glasbeno življenje tekom zadnjih štirideset let in vidim njegovo polagano rast do tega končnega uspeha, moram reči, da sem bil srčno vesel tega najnovejšega, tako muzikalno sočnega, zdravega in življensko močnega Osterčevega dela. Pozdravljam njegovo bodoče delo.

Anton Lajovic.

Umetnostna razstava četrte generacije. Ljubljana, Jakopičev paviljon. 2. do 22. septembra 1928.

Med šestorico mladih, ki so začetkom septembra razstavili v tivolskem paviljonu, je ljubljanskemu občinstvu najbolj, oziroma sploh edino znan slikar in grafik Miha Maleš. V ti čisto slučajno sestavljeni skupini je on gotovo še najbolj izdelana in samorodna natura, dasi je bolj ali manj vse, kar je razstavil to pot, le priprava in komaj osnutek za nekaj večjega, kar pričakujemo od njega že delj časa. Ti drobni dokazi lepega talenta pričajo o veliki plodovitosti, ki bruha na dan, žal, le preveč fragmentarična, premalo izklesana dela. Sinteze iz teh bleščečih poskusov na vse strani, pravega dognanja še pogrešamo, tistega, ki ustvarja velike, trajne kompozicije.

Za Maleša je morda najbolj značilna njegova življenska radost, ki se kaže v silovitosti in strastnosti, s katero se neprestano ukvarja z nerazrešno uganko erotike. Vendar pa Maleš v svojih erotičnih motivih prodre le redkokdaj globlje pod površino in njegov umetnostni odnos do «večno ženskega» ostane običajno v mejah preproste seksualne čutnosti.

Zbral je niz linorezov, ki so tehnično čisto zanimivo rešeni, povedo pa le bolj malo, potem vrsto risb in risb s peresom. Od teh dva, trije portreti res zaslužijo pohvalo: so originalni in niso leseni. Najbolj se je pa postavil Maleš z vencem monotipij, predvsem cvetličnih tihožitij. Pokazal se je z manj znane